

ANNA MONER

*Una quimera: de Hatchard's a Pigmalión**

El passeig matinal per Londres i la visita mensual a la llibreria Hatchard's li oxigenaran el cervell. Se sent exhausta. Les dues setmanes que ha passat gitada, segrestada pel dolor de cap, l'han arruïnada mentalment. No és la primera vegada i sap que no serà l'última. Ara, però, toca refer-se del que denomina irònicament vida amfíbia i acumular l'energia suficient per iniciar les primeres pàgines de la pròxima novel·la. L'escriptura podarà el manyoc de nervis que se li acumulen al bescoll i suavitzarà la impaciència. «Ordenaré les idees abans de tornar a agafar la ploma i escriuré, escriuré i escriuré sobre la Bogeria i la Desil·lussió, amb majúscula», rumia mentre es posa l'abric i pren el paraigua. No confia en el temps inestable del Londres primaveral.

Ha rebutjat l'encàrrec per a la col·lecció «Home University». No li abelleix teoritzar sobre l'època postvictoriana. La idea de tractar amb catedràtics universitaris l'asfixia. És conscient que, si desitja complir l'objectiu, ha d'esquivar les interrupcions, concentrar-se en la feina, evitar els actes socials i recloure's a casa com més

Anna Moner (Vila-real, la Plana Baixa, 1967) és artista plàstica i escriptora. La seua darrera novel·la és *La por de la bèstia* (Amsterdam, 2023)

* La llibreria Hatchard's, situada al número 187 de Picadilly, a Londres, va ser inaugurada per John Hatchard el 1797. És una de les llibreries més antigues d'Anglaterra i durant molt de temps va ser un establiment independent fins que el va adquirir la cadena Waterstones. Virginia Woolf, que la visitava sovint, la inclou en la novel·la *La senyora Dalloway*.

D'altra banda, la llibreria Pigmalión, fundada per Lili Lebach una alemanya que va fugir del nazisme, estava situada a la Galería del Este del carrer Florida de Buenos Aires. Especialitzada en llibres anglesos i alemanys, ha passat a la posteritat com l'establiment on es van trobar J. L. Borges i Alberto Manguel. Pigmalión ja no existeix

temps millor. La setmana que ve es traslladarà a Rodmell, i, sense pressa, començarà a redactar. A Monk's House, lluny de l'efervescència de la ciutat, el projecte adquirirà densitat i els personatges, reduïts a l'essencial, l'ajudaran a atrapar el vol del temps. Una reclusió voluntària que no implica renunciar a la música. No assistirà a concerts, però Mozart, Beethoven i Wagner l'acompanyaran; li estimulen l'apetit creatiu. Com de costum, quan finalitze la jornada de feina, després de sopar, escoltarà les seues peces predilectes al gramòfon mentre es relaxa fent calça. «Tan bon punt arribe a Rodmell, aniré a Lewes, visitaré Nessa i compraré un parell de cabdells de llana. Tranquil·litat, labor, música, cigarretes, sabatilles i brioxos amb mantega i bombons de cafè a la vora de la llar», fantasieja, i cantusseja amb veu baixa la melodia del Quartet de corda K428 de Mozart per Regent Street.

Li agrada Londres quan s'intueix l'estiu. Deambula pels carrers i places immersa en una estranya felicitat. Un sentiment bellugadís que seria més intens i persistent si els seus llibres tingueren una bona acollida per part de la crítica. Això es traduiria en unes vendes acceptables. Llavors, seguint el pla de Leonard, podrien mamprendre les reformes a la cuina i el bany de Monk's House, la modesta casa de camp centenària, i comprar-se el vestit de *crepé de chine* de color verd que va descobrir fa poc en una *boutique* de Bond Street i unes botes de sola de goma per passejar per la rodalia del riu Ouse els diumenges.

Para atenció al so dels talons de les sabates sobre les llambordes. Adora vagarejar per la ciutat. Fins i tot li resulta més agradable que caminar pel camp. Entra a Regent's Park, recorre un bon tram de l'avinguda central, seu en un banc, sota un arbre, i s'entreté observant les acrobàcies dels esquiroles. «Tothom té amics que han mort a la guerra», murmura. Li agrada la musicalitat de la frase. Decidit. Farà referència a un veterà de guerra que pateix un trauma i acaba llançant-se per la finestra i a l'angoixa que tenalla la seua dona, Lucrezia. Trau el quadern de notes i ho apunta. Al costat, escriu un nom: Septimus Warren Smith.

Un plugim suau comença a mullar-ho tot i, a través de la lleugera cortina d'aigua, visualitza el fràgil i commovedor matrimoni Warren Smith assegut al banc de davant seu, a pocs metres de la mainadera que custodia el carro amb el nadó adormit. Tan bon punt obri el paraigua, Septimus i Lucrezia s'esfumen i decideixen dirigir-se a Bond Street sense deixar de teixir i desteixir mentalment la novel·la. La mirada es queda enganxada durant uns segons a la vitrina de la guanteria. «Guants i sabates; Clarissa sent debilitat pels guants...», afegeix al quadern, i contempla com s'allunya l'òmnibus de Picadilly.

Somriu quan guarda la ploma a la butxaca de la jaqueta, se sent farcida de paraules. «Tot passarà el juny. Un dia de juny... El 26 de juny», cavil·la mentre empenya les portes de Mulberry, la seua floristeria predilecta. Espera el seu torn en un racó i imagina Clarissa remenant els ramells de clavells rojos i de lliris, aspirant amb els ulls tancats l'aroma exquisida de les roses perses. Una violenta explosió, com si algú haguera disparat un tret al carrer, l'expulsa del somieig. «No és res, senyora Woolf», comenta la dependent amb naturalitat. «Passa sovint. Ha rebotat el neumàtic d'un automòbil». L'ensurt li ha despertat la gana. Un *éclair*, un *petit choux* de la pastisseria del costat, la calmarà.

El sabor de la mantega i la crema de xocolata li fan oblidar l'incident i se centra una altra vegada en la confecció de l'obra. Aleshores, es fixa en la dona despenitjada, de ventre opulent i aspecte marcit que seu a la taula del fons, en la manera en què mastega i s'engul uns pastissos de color rosa recoberts amb generosos grapat de sucre. «Passarà fam?», es pregunta. La desconeguda de Bond Street que devora *petits choux* aliena a les mirades escrutadores de la gent li ha inspirat una nova escena. De seguida s'ha adonat que aquella manera tan lúbrica de menjar té a veure amb altres apetits no sats. «Els detalls, s'ha d'escarbar en els detalls en profunditat», conclou satisfeta, i, després de pagar, ix al carrer i espera, pacient, per travessar-lo. No pot evitar preguntar-se si, en aquesta ocasió, aconseguirà el que busca. El Big Ben toca la mitja, però abans de tornar a casa i omplir-se el cervell del martelleig metàl·lic de les tecles de la màquina d'escriure, s'acostarà al 187 de Picadilly a descobrir les novetats de la seua llibreria de capçalera.

Un munt de llibres, exposats a l'aparador, darrere dels vidres, exhibeixen impúdics les interioritats als possibles compradors: L'*Autobiografia* de la senyora Asquith, *Big Game Shooting in Nigeria* i *Jorroks's Jaunts and Jolities*. La vista dansa de l'un a l'altre fins que es queda enganxada en uns versos.

«Què somiava, dreta davant de Hatchards? Què provava de recuperar? Quina imatge d'una alba blanca al camp, mentre llegia en el volum obert de la vitrina:

*No has de témer ja l'ardència del sol
ni de l'aspre hivern els furors».*

—Shakespeare... La tragèdia de Cimbelí... —diu Borges i apunta amb l'índex a les prestatgeries que hi ha entre el seu dormitori i la sala d'estar.

La veu de l'escriptor cec sona fràgil, però segura, i talla el fil de la lectura de l'adolescent d'ulls vius, que alça la vista de la novel·la que acaba de començar a llegir-li en veu alta i busca amb l'esguard el punt que assenyala.

—És allí, al segon prestatge —afirma amb el posat altiu de qui es nega a mostrar-se indefens i conserva en la ment l'ordre exacte de cadascun dels mil cinc-cents llibres de la seua biblioteca personal—. Com veu, Alberto, Virginia Woolf també estimava profundament Shakespeare, el menys anglès dels poetes d'Anglaterra. Qui no estima Shakespeare? Ha llegit Shakespeare? —demanda encuriolit amb la mirada perduda en l'infinit aterridor dels invidents i escolta atent la resposta del jove que seu davant d'ell.

Sempre conversen sobre literatura. No parlen de res més. No fa mai mencions personals de cortesia. No li interessa fer amistats. No té amics. Només necessita que algú li cedisca durant unes hores els ulls i la veu. Alberto Manguel forma part de l'ampli grup de lectors que acudeixen a l'apartament 6B del número 994 del carrer Maipú. El va conèixer a la llibreria Pigmalión; Lili Lebach, la propietària, d'origen germànic, li havia parlat molt bé d'aquell xicot de setze anys que ara mamprénia la lectura de Woolf. «Sap alemany, anglès i francès. És educat, espavilat i proper, però en la mesura justa. Estudia als matins i treballa ací a les vesprades. Podria visitar-lo quan acabe el seu torn a la llibreria. Segur que Alberto estarà encantat amb l'oferta! El seu món són els llibres!», li va comentar Lebach, sense amagar l'interès que tenia perquè es conegueren. Llavors, Borges, mentre encarregava a l'adolescent un parell de títols nous, va aprofitar per preguntar-li si podria llegir-li a les nits, sempre que no tinguera res a fer, ja que la seua mare, que ja havia complit els noranta anys, es cansava amb facilitat.

Des d'aleshores, dues o tres vegades a la setmana, segueixen el mateix ritual. Fanny, la fidel assistenta, obri la porta a Alberto i l'acompanya a la sala on l'espera l'escriptor assegut a la butaca, al costat d'una tauleta plena de llibres. Una sala estreta, tèbia i perfumada, gràcies a la generositat amb què Fanny impregna amb *eau de cologne* el mocador que guaita a la butxaca de l'armilla de Borges. Sempre la mateixa salutació; només canvia l'obra. «Bona nit, llegirem Woolf», li ha dit avui en arribar, i, tot seguit, li ha oferit l'exemplar de *La senyora Dalloway* que tenia a les mans. Encara conserva l'etiqueta blava amb el nom de Pigmalión enganxada a la guarda. Tots els volums de la biblioteca mantenen les etiquetes de cadascuna de les llibreries on han estat adquirits.

L'argentí llueix un elegant vestit gris clar i una cridanera corbata groga, l'únic solatge de color que la ceguesa li permet intuir, i s'aferra amb la mà esquerra al mànec de l'inseparable bastó de caoba. Amb la dreta, acaricia el pelatge blanc de Beppo, el gat d'ulls daurats batejat amb el nom del felí preferit de Lord Byron, que dorm al seu braç. Alberto reprèn la lectura i observa de reüll l'escriptor, que marca

el compàs amb el cap, com si escoltara un concert. Llegeix de manera pausada, respectuosa, sense dramatitzar, com a ell li agrada.

Borges vol rellegir uns contes que li semblen quasi perfectes. Necessita exercitar la imaginació. Desitja revisar-los abans de reprendre l'escriptura. Deu anys sense escriure és massa temps i li abelleix tornar a narrar. La ceguesa no el retindrà captiu. Ansieja analitzar com estan fabricats alguns dels relats de Kipling, James i Stevenson, però aquesta nit ha decidit passejar amb Clarissa Dalloway per Londres de la mà de l'admirada Virginia Woolf. Dissecciona el text, atura la lectura cada dues frases a fi d'examinar com es combinen les paraules. Repara en els mots triats per l'anglesa, en els temps verbals que usa, en com sona la melodia interna que lliga una oració amb l'altra.

—Les virtuts eufòniques de la prosa de Woolf són inqüestionables. Quan la llegim, sentim música. Una música orgànica... Més endavant visitarem *Orlando*. El text original, no la traducció que em va encarregar Victoria Ocampo per a Editorial Sur fa ja trenta anys. És la millor manera de comprovar el que li dic.

Alberto Manguel se sent afortunat. La biblioteca de Borges està farcida d'edicions antigues o primeres edicions en l'idioma original. Llibres plens de les anotacions manuscrites amb què cobria els marges de les pàgines fins que la malaltia ocular li ho va impedir. Exemplars comprats a les seues llibreries favorites: la dels germans Mackern's, fundada el 1849 al carrer Sarmiento, 525; la Mitchell's Book Store, inaugurada el 1907, o la Viau i Cia, dedicada a edicions de luxe sobre art. A Pigmalión encomana les obres en anglès; a Goethe i a Beutelspacher, en alemany, i a Verbum, en francès. Afortunadament, Buenos Aires disposa d'un ampli i variat circuit de llibreries especialitzades que nodreixen la seua avidesa i el converteixen, malgrat la miopia degenerativa, en un lector privilegiat.

La ceguesa l'aïlla del món i el convida a concentrar-se en les paraules que brollen dels llavis del jove i es queden suspeses enlaire, llestes per a la dissecció. Deu pàgines més endavant, Borges marca amb un gest el final de la sessió de lectura i acomiada Alberto Manguel.

El seu cos roman assegut a la butaca, envoltat de foscor, a la sala estreta i perfumada del sisè pis de l'edifici del carrer Maipú; tanmateix, el pensament és a Londres, davant de l'aparador de Hatchard's, al costat de Clarissa Dalloway. «No has de témer ja l'ardència del sol / ni de l'aspre hivern els furors», murmura l'argentí fent girar el bastó, com si poguera llegir els versos de Shakespeare al llibre obert que hi ha exposat a la vitrina de llibreria londinenca. Llavors, entén que ha arribat el moment de reprendre l'escriptura. ◀